

AVRUPALILAŞMADAN SAĞ POPÜLİZME: POLONYA'DA UKRAYNALI MÜLTECİ KRİZİNİN NEO-GRAMSCİCİ BİR ANALİZİ

Öğrenci, Ozan ÇEPNİ
ORCID: 0009-0003-9773-1810
ozan.77@hotmail.com

**Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim
Dalı, Bilecik, Türkiye**

Doç. Dr. Görkem ALTINÖRS
ORCID: 0000-0001-7314-9349
gorkem.altinors@bilecik.edu.tr

**Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim
Dalı, Bilecik, Türkiye**

Özet

Rusya'nın 2022 yılında Ukrayna'yı işgal etmeye kalkışması ile birlikte milyonlarca insan yerlerinden edilerek Ukrayna'dan Avrupa Birliği ülkelerine doğru hareket etmeye başlamış ve özellikle Doğu Avrupa ülkelerinde bir mülteci krizine yol açmıştır. Bu makalenin amacı, Ukrayna'nın Rusya tarafından işgalinin ardından Polonya'da ortaya çıkan mülteci krizini neo-Gramscici perspektifinden analiz etmektir. Makale, Polonya'da artan mülteci karşıtı duyguların, hegemonik söylemde Avrupalılaşmadan sağcı popülizme doğru keskin bir kırılmayı işaret ettiğini savunmaktadır. Polonya, Avrupa Birliği içindeki önemli bir Doğu Avrupa sınır ülkesi olarak, küresel olumsuzluklar nedeniyle mülteci tartışmalarıyla boğuşmaktadır. Polonya-Belarus sınırındaki mülteci krizi toplumsal ayrılıklara yol açmış ve hararetli tartışmalara neden olmuştur. Bu makale, toplumsal grupların 'biz ' ve 'onlar ' anlatıları içindeki konumunu değerlendirir ve neo-Gramscici perspektifinden hegemonya oluşturmak için hangi grupların bir araya geldiğini belirler. Kültürel veya ırksal retorik aracılığıyla ifade edilen göçmen karşıtı duygular, 'biz ' ve 'onlar 'perspektifiyle incelenir. Hegemonya terimi, uluslararası ilişkilerin çeşitli yönlerini aydınlatmak için önemli bir araç olup düzen için hegemonya ve güç için hegemonya olarak ikiye ayrılır. Bu çalışma, politik merkezi gücün immoral uygulamalarını inceleyerek, Polonya-Belarus sınırındaki mülteci sorununu ele almaktadır. Ayrıca, hegemonya kavramından yararlanarak, Polonya'nın toplumsal yapısını betimlemeyi amaçlar. Polonya'daki göçmen karşıtlığı, insan hakları ihlalleri ve cinsiyet eşitsizlikleri kaynaklı toplumsal ayrılıkları aydınlatır. Ukrayna-Rusya çatışmasının sürdüğü sınırında yaşanan Ukrayna'dan gelen sığınmacıların akınına karşı Polonya'nın tutumu, Belarus kaynaklı göçmen kriziyle karşılaştırılarak küresel kamuoyunun perspektifinden karşılaştırmalı bir bakış sunar.

Anahtar Kelimeler: Avrupalılaşma, Sağ Popülizm, Ukraynalı Mülteci Krizi, Polonya, Neo-Gramscicilik

FROM EUROPEANISATION TO RIGHT-WING POPULISM: A NEO-GRAMSCIAN ANALYSIS OF THE UKRANIAN REFUGEE CRISIS IN POLAND

Abstract

With Russia's attempted invasion of Ukraine in 2022, millions of people were displaced and began moving towards European Union countries from Ukraine. The aim of this paper is to analyse Poland's refugee crisis in the aftermath of the Russian invasion of Ukraine from a neo-Gramscian perspective. It argues that the growing anti-refugee sentiments in Poland indicates a shift in hegemonic discourse from Europeanisation to right-wing populism. Poland, as a significant Eastern European border country within the European Union, grapples with debates surrounding refugees due to global adversities. The refugee crisis at the Poland-Belarus border has prompted societal divisions and sparked heated debates. This paper evaluates the positioning of societal groups within the 'us' and 'them' narratives and identifies which groups coalesce to establish hegemony within a neo-Gramscian perspective. Anti-immigrant sentiments, expressed through cultural or racial rhetoric, are examined through the 'us' and 'them' lens. The term hegemony proves instrumental in elucidating various facets of international relations, bifurcating into hegemony for order and hegemony for power. Focusing on the latter, this report scrutinises the refugee issue at the Poland-Belarus border, dissecting the immoral exercise of political central power. Additionally, drawing from the notion of hegemony for order, this paper seeks to portray Poland's social fabric. It sheds light on societal schisms stemming from anti-immigrant sentiments, human rights violations, and gender inequalities. Poland's stance on the influx of refugees from Ukraine, propelled by the ongoing Ukraine-Russia conflict at its border, is compared with the migrant crisis originating from Belarus, providing a comparative perspective from the global public's viewpoint.

Keywords: Europeanisation, Right-wing Populism, Ukrainian Refugee Crisis, Poland, Neo-Gramscianism

Giriş

Polonya, Avrupa Birliği sınırları içerisinde Doğu Avrupa'da stratejik bir konumda bulunan bir sınır ülkesidir. Küresel olaylar sebebiyle meydana gelen göç hareketleri, Polonya'da mülteci ve sığınmacı konularında önemli tartışmalara yol açmıştır. Polonya-Belarus sınırındaki mülteci krizi, toplum içinde belli başlı ayrılıklara ve uluslararası düzeyde önemli tartışmalara sebep olmuştur (Cap, 2018, s. 13). Bu çalışmada, "biz" ve "onlar" söylemleri çerçevesinde toplumun hangi gruplarının nerede durduğu ve hangi grupların neo-Gramscian bir perspektif içinde hegemonya oluşturduğu analiz edilmiştir. Göçmen karşıtlığı, kültürel veya ırksal söylemler aracılığıyla "biz" ve "onlar" perspektifinde ifade edilmektedir.

Hegemonya terimi uluslararası ilişkilerde çeşitli kavramları açıklamak için önemli bir teorik çerçeve sunmaktadır. Bu terim, düzen için hegemonya ve güç için hegemonya olarak iki ana kategoride ele alınabilir. Güç için hegemonya bağlamında, siyasi otoritenin kural tanımaz bir merkezi güç olarak incelenmesi, Polonya-Belarus sınırındaki mülteci ve sığınmacı sorununu anlamamızı sağlamıştır (Özen, 2005-2006, s. 13). Ayrıca, düzen için hegemonya perspektifiyle, Polonya'nın sosyal yapısının analizi yapılarak göçmen karşıtlığı, insan hakları ihlalleri ve cinsiyet eşitsizliklerinin toplumsal ayrışma üzerindeki etkilerine dikkat çekilmiştir. Polonya'nın Ukrayna ile olan sınırında yaşanan Ukrayna-Rusya savaşı sonrasında gelen sığınmacılara yaklaşımı incelenmiş ve Belarus ile yaşadığı göçmen krizi ile Ukrayna'dan gelen sığınmacı krizi arasındaki fark, uluslararası toplumun bakış açısıyla karşılaştırılmıştır.

Bu çalışmada, ilk olarak Avrupalılaşma, sağ popülizm ve neo-Gramscilik gibi kavramlar açıklanmış ardından da Polonya'nın Avrupa Birliği üyeliği öncesinde ve sonrasında ekonomik, politik ve sosyal alanlardaki gelişmeler karşılaştırmalı bir perspektifle ele alınmıştır. Politik açıdan genel hatlarıyla bilgiler sunularak, Polonya'da Avrupa Birliği üyeliği sonrasında neden sağ iktidarların başarılı olduğuna ilişkin bir değerlendirme yapılmıştır. Ekonomik bölümde, AB öncesindeki durumun ana hatlarıyla ifadesiyle birlikte bankacılık sektörü, sanayileşme ve istihdam oranları AB üyeliği sonrası dönemle karşılaştırılmıştır. Sosyal alanlardaki gelişmeler ise cinsiyet eşitliği/eşitsizliği, eğitim programları ve "Avrupalılaşma" kavramı gibi konular üzerinden değerlendirilip tartışılmıştır. Daha sonra ise Polonya'da yaşanan göçmen krizleri ve bu çerçevede yaşanan gelişmeler değerlendirilmiştir.

Kavramsal Çerçeve

Avrupalılaşma kavramı, akademik literatürde 1990'lı yıllardan itibaren yoğun bir şekilde ele alınmaktadır. Bu kavramın en yaygın kabul gören tanımlarından biri, Radaelli tarafından yapılmıştır. Radaelli'ye göre, Avrupalılaşma kavramı, Avrupa Birliği politika sürecinde devletlerin ulusal söylem, politik yapı ve siyasetlerine entegre ettikleri resmi ve resmi olmayan normlar, prosedürler, politikalar, paradigmlar, işlerin uygulanış biçimlerinin oluşturulması, genişlemesi ve kurumsallaştırılmasını ifade etmektedir (Featherstone & Radaelli, 2003, s. 30).

Diğer literatürdeki tanımlara baktığımızda, Olsen'e göre Avrupalılaştırma kavramının birden fazla tanımı mevcuttur. Avrupalılaştırma, Avrupa Birliği'nin dış sınırlarındaki değişim ve genişleme süreci, Avrupa kapsamında kurumsallaştırma ile oluşan yönetsel sistem, politik örgütlenme ve yönetişimin Avrupa dışına ihraç edilmesi, birleşmiş güçlü bir politik proje olarak Avrupa ve Avrupa düzeyindeki kurumların ulusal ve yerel düzeye aktarılması anlamına gelmektedir (Yazgan, 2012, s. 124). Olsen'in tanımlarına göre, Avrupalılaştırma kavramsal olarak Avrupa Birliği üye devletlerin ve Avrupa Birliği'ne aday olan devletlerin yönetsel birliğine ve ulus devlet yapısında "Avrupalılaştırma" açısından devlet düzeyindeki değişimi ifade etmektedir. Ayrıca, Olsen'in son tanımı kurumların yerel ile bağlantısının sağlanması noktasında Avrupalılaştırma'yı ifade etmektedir.

Sonuç olarak, Avrupalılaştırma kavramı, Avrupa Birliği ve bu birliğe aday olan ülkelerin, siyasal/politik, sosyal ve ekonomik olarak kurumsal bir birlikteliğini yönetsel olarak sağlamayı amaçlayan, kamu kurumlarına, sosyal kimliklere yansıyan hukukun üstünlüğü, insan haklarının ve özgürlüklerinin korunduğu, doğrudan demokrasi ile yürütülen bir anlayışı ifade etmektedir.

Popülizm, Sovyetler Birliği'nin çökmesinden sonra akademik tartışmalara konu olmuştur. Özellikle küreselleşmenin olumsuz etkilerine maruz kalan kesimlerin, popülizmin temel desteğini oluşturduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda, popülist partiler öncelikle siyasetin dışından geldiklerini ifade ederek ve karizmatik liderin etkisiyle popüler bir kimlik oluşturarak, seçmenlerin öfkelerinden faydalanmaktadırlar. Bu durum, popülizmin gücünün seçim sistemine yönelik duyulan öfkeye dayandığını göstermektedir. Sonuç olarak, popülizm demokratik sistem üzerine bir tepki olarak ortaya çıkmaktadır. Popülizmin literatürde ele alınan çeşitli yaklaşımları bulunmaktadır. Bu çerçevede, Eatwell ve Goodwin popülizmi, popüler arzuların ifade edilmesi ve bu arzuların harekete geçirilmesi, demokrasiye karşı olan halkın ilgi ve isteklerinin korunması, ve son olarak dejenere olmuş elit kesimin devrilmesi olarak tanımlamışlardır (Yılmaz, 2021, s. 184).

Sağ popülizm ise ekonomik olarak öncelik verdiği alan serbest pazar sistemidir. Devlet müdahalesini minimuma indirerek, neo-liberal politikalarla bireysel zenginliği teşvik etmektedir. Bu ekonomik model uygulanırken, karizmatik lider otoriter bir figüre dönüşmektedir (Mudde & Kaltwasser, 2019, s. 27). Mudde ve Kaltwasser, bu durumu "refah şovenizmi" olarak adlandırmakta ve "ötekiler" olarak nitelendirdikleri muhalif kesimi, bu refah düzenini tehdit eden yabancılar olarak görmektedir. "Biz" olarak adlandırılan kesim ise, genellikle az eğitilmiş, sıradan bireylerdir ve elitlerin komplolarına maruz kaldıklarını düşünmektedirler (Yılmaz, 2021, s. 189).

Sağ popülizm, liderin "sessiz çoğunluk" olarak adlandırdığı, demokrasi ve küreselleşmeye karşı öfkeli halk tabanı ile yakın ilişkisinin belirgin olduğu diğer popülizm türlerinden ayrılmaktadır. Sessiz çoğunluk ile elit taban arasındaki çatışmaya, "diğerleri" olarak nitelendirilen göçmenler ve "iç düşman" olarak nitelendirilen muhalif kesim de dahil olmaktadır. Bu şekilde sağ popülizm, toplumu temelde üç gruba ayırmaktadır. Sağ popülizmin, göçmenleri "diğerleri" olarak nitelendirmesi ve muhalif kesimi "iç düşman" olarak tanımlaması, aslında sınıfsal bir ayrışmayı ifade etmektedir. Dolayısıyla, sağ popülizmin merkezinde lider-halk ilişkisinin demokrasi talebi ile birleşerek, liderin güç kazanması ve hareket alanının genişlemesi bulunmaktadır.

İtalyan Marksist teorisyen Antonio Gramsci, sosyal dönüşümün tarihsel materyalizmin içinde bir sorun olarak mevcut olduğunu belirtir. 1980'lerde ise Robert Cox, Uluslararası İlişkiler alanında Gramsci'nin teorisini yeniden şekillendirdi. Gramsci'ye göre devlet, sadece hükümeti değil, aynı zamanda mevcut güç ilişkilerini stabilize eden süreci, sivil toplumu (klise, kültür, basın gibi unsurları) bile içerir (Bieler & Morton, 2004, s. 92). *"Gramsci'ci tarihsel materyalizm, Avrupa entegrasyonunun 1980'lerdeki canlanmasını, 1970'lerdeki Fordist birikim süreci, talep odaklı ekonomi yönetimi ve Keynesyen refah toplumu üzerine kurulan tarihsel bloğun dağılması ve yerine küreselleşme, üretim ve finans yapılarının ulusötesileşmesi üzerine kurulan yeni bir hegemonya projesi olduğunu vurgular."* (Uzgören, 2012, s. 154).

Sistem içerisinde yeni bir tarihsel bloğun oluşması planlı bir müzakere süreci sonucunda meydana gelir. Gramsci, "genişletilmiş devlet" kavramını kullanarak, zorlama mekanizmalarının yanı sıra rıza sağlama mekanizmalarının da var olduğunu belirtir. Bu bağlamda, tarihsel materyalizmin analizi, sosyal üretim ilişkileri üzerinden gelişmektedir (Uzgören, 2012, s. 158). Bu sebeple, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından hemen önce Polonya'da kimin yöneteceği konusu tartışılırken, sivil toplum güçleri ortaya çıkmıştır. Gramsci'nin "özgür rekabetin acımasız bir oyunu" olarak tanımladığı toplumsal durum, burjuva ile toplumsal güçler arasındaki çatışma ile devletin bir şekilde "zararlı öğelerden arındırılmasını" ifade etmektedir. 1980'lerden itibaren Polonya'da "Balcerowicz grubu" olarak bilinen iktisadi teknokratlar, ilerleyen dönemde "şok terapisi" uygulayacaklardı (Shields, 2003, s. 225-229). Bu durum, sosyal düzen içinde ideolojik olmayan düzenleme algısı oluşturuyordu. Sonuç olarak, devlet içinde bir hegemonya mücadelesi ortaya çıkmıştır. Diğer bir deyişle, Polonya'da neo-liberal yeniden yapılanma süreci, küreselleşmeden olumsuz etkilenen sosyal grupların hegemonya mücadelesi ile belirlenmiştir.

Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında, Polonya belirgin bir şekilde batıya yönelmiştir. Avrupa Birliği'nde, Avrupalılaştırma kavramının ortaya çıkmasıyla kurumsal ve sosyal düzeyde bir birleşme süreci yaşanmış, bu bağlamda Avrupalılaştırma kavramının ihraç edilebileceği bir ülke olarak Polonya bu sürece dâhil olmuştur. Polonya'nın Avrupa Birliği'ne entegre olma ve üyelik sürecinde, bir dizi reform hareketi gerçekleşmiştir. Ülkede yerel yönetim açısından üç düzeyli bir sistem bulunmaktadır: devlet yönetimi (merkezi ve bölgesel), bölgesel özyönetim (voivodship) ve yerel özyönetim (gmina). Bu nedenle, Avrupa Birliği entegrasyon sürecinde, öncelikle gmina reformunun başarılı bir şekilde gerçekleşmesiyle birlikte, 1998 yılında devlet reformunun ikinci aşaması hayata geçirilmiştir. Bu doğrudan yapılan reformlar, siyasi yapılar, politika oluşturma süreci ve inanç kalıplarının büyük ölçüde etkilendiği bir dönemi ifade etmektedir (Gasior-Niemiec, 2003, s. 39).

Polonya'nın Avrupa Birliği üyeliği sürecinde, 2001-2005 dönemi boyunca reform çabalarını sürdüren Sosyal Demokratlar (SLD), siyasi etkilerini kaybetmeye başlamışlardır (Berman & Snegovaya, 2019, s. 13). Bu etki kaybının en önemli nedenlerinden biri, partinin üst düzey yönetim kadrosunun özelleştirme reformlarının uygulandığı dönemde yolsuzluk skandallarıyla sarsılmasıdır. Bu skandallar arasında "Orlengate vakası" olarak bilinen olayın ardından, gazetecilik ve medya yönetimini düzenleyen bir kanun değişikliği sürecinde SLD'nin rüşvet skandalı olan "Rywin skandalı" gündeme gelmiştir (Akçay, 2021, s. 75). Bu skandallar sonrasında SLD hükümetinin oy kaybetmeye başlamasıyla birlikte, Polonya'da milliyetçi muhafazakârların (PIS) etkisi artmış ve Avrupalılaştırmadan sağ popülizme doğru bir geçiş süreci başlamıştır. Bu bağlamda, Polonya'daki bu dönüşümün neo-Gramscici bir bakış açısıyla analizini yapacağız.

Polonya'da Politik Gelişmeler

İkinci dünya savaşı sonrasında Polonya, Sovyetler tarafından oluşturulan bir rejim tarafından yönetilmekteydi. Komünist rejim, birçok işçi hareketi ve ekonomik sorunlar ile başa çıkmaya çalışmış ve sistemin sürdürülebilirliğini hedeflemiştir. Ancak 1991 yılında Polonya'da rejim değişmiştir (Kowalik, 2013, s. 36). 1980'den itibaren tersanelerde, kömür madenlerinde yaşanan grevler sonucu siyasi otorite ile grevciler arasında sorunlar yaşanmıştır. Grevciler arasında 1990'a dek Lech Wałęsa'nın başkanlığını yaptığı özerk ve bağımsız Solidarność (dayanışma) sendikasının legalleşmesini de içeren anlaşmalar yapılarak çözüme kavuşturulmuştur (Kowalik, 2013, s. 34-35).

Siyasi dönüşüm belirli bazı süreçler içermektedir. 1980 grevi sonrasında Dayanışma sendikasının, sistemi değiştirmek amacı, 1981'de "Özerk Cumhuriyet" başlıklı programı onaylaması ile gelişmiştir.

Devamında da 1983'te Dayanışma'yı illegal ilan eden kişilerin temel hak ve hürriyetlerini kısıtlayan sıkıyönetim yasası ilan edilmişti (Kowalik, 2013, s. 31). Bunun sonucunda 1989 yılında siyasi otoriteler ile Dayanışma sendikasının üyeleri arasında Yuvarlak Masa Pazarlıkları olmuştur (Karadeniz, 2020, s. 9). Pazarlıklar sonucunda parlamento seçimleri kısmen serbestleştirilmiş, Dayanışma'nın legal hale gelmesi ile birlikte radikal iktisadi reformlar konularında uzlaşma yapılmıştır. Parlamento seçimleri Dayanışma'nın gösterişli zaferi ile sonuçlanmış ve eylül ayında Tadeusz Mazowiecki tarafından komünist olmayan bir hükümet kurulmuştur (Kowalik, 2013, s. 32). Ayrıca, yeni bir anayasa çerçevesi konusunda anlaşma yapılmıştır. 1990 yılında ise Polonya Komünist Partisi'nin olaysız bir şekilde feshedilmesi sebebiyle karmaşıklık yaşanmıştır. Bu nedenle 1992 yılında hükümet krizi yaşanmış ve parlamento feshedilmiştir. 1997'de ise yeni bir anayasa yürürlüğe girmiş ve bu dönem itibariyle Polonya yarı-başkanlık sistemine geçmiştir (Yücel, 2011, s. 673). Eylül 1997'de Dayanışma sendikası ve çok sayıda Hristiyan sağ partinin ittifakı ile kurulmuş Dayanışma Seçim Hareketi, seçimi kazanmıştır (Kowalik, 2013 s. 73-75). 1999 yılında artık NATO üyesi olan Polonya, 2002'de yapılan uzun pazarlıklar sonucunda 2004 yılında Avrupa Birliği'ne üye olmuştur. Bu kapsamda Polonya, 2006'da Anayasal Sözleşme'nin yerine Lizbon Sözleşmesi'ni imzalamıştır.

Polonya siyasi partilerinden AB karşıtlığı taşıyanların milliyetçi, kırsal tabana sahip, popülist, muhafazakâr ve liberal muhafazakâr nitelikte oldukları, yani siyasi yelpazenin sağında yer aldıkları görülmektedir (Taggart & Szczerbiak, 2001, s. 28-29). Bu siyasi partilerin ulusal kimliğin korunması gibi hassasiyetleri bulunmakla birlikte AB'yi sadece ödenek sağlanabilecek bir kaynak olarak gördükleri söylenebilir. Dolayısıyla, siyasi sistemin 1989 ile devam eden süreç içerisinde hızlı değişimi, partiler içerisinde bir keskin ayrılığa yol açmıştır. Liberalleşme süreci ve AB'ye uyum şartları Polonya'da sağ partilerin yükselmesine sebep olmuştur. Özellikle Adalet ve Hukuk Partisi'nin 2015'te tekrar seçilmesi ve tek başına iktidara gelmesiyle birlikte milliyetçi muhafazakâr sağ popülizmin artışı gözlenmektedir.

Kaynak: (Akçay, 2021, s. 74).

Akçay'ın çizelgesine göre, siyasi iktidarların AB öncesi dönem içerisinde Dayanışma ve sosyal demokratlar tarafından yönetildiği görülmektedir. Bu dönem 2004 yılına kadar AB'ye uyum şartlarının tartışıldığı ve liberalleşme sürecinin getirdiği sonuçların yansıdığı dönemdir. 2005 sonrasında milliyetçi muhafazakârların, AB'ye üyeliğin Polonya'nın kültürel yapısını bozduğu söylemleri destek bulmuştur. Bu iktidar 2015 itibarıyla siyasi açıdan, milliyetçi ve dinsel öğeler ile harmanlanan ideolojisi ile kendisini LGBT ve feminist hareketlerin karşısında aile değerlerini savunan bir çizgide konumlandırmıştır (Akçay, 2021 s. 86). Komünizm tecrübesini yaşayan Polonya'nın, neo-liberal politikalar ile ekonomik bağımlılık yaşadığını iddia eden muhafazakâr milliyetçiler aracılığıyla, otoriter iktidarlar yükselmekle birlikte popülizmin de tüm alanlarda arttığı görülmektedir.

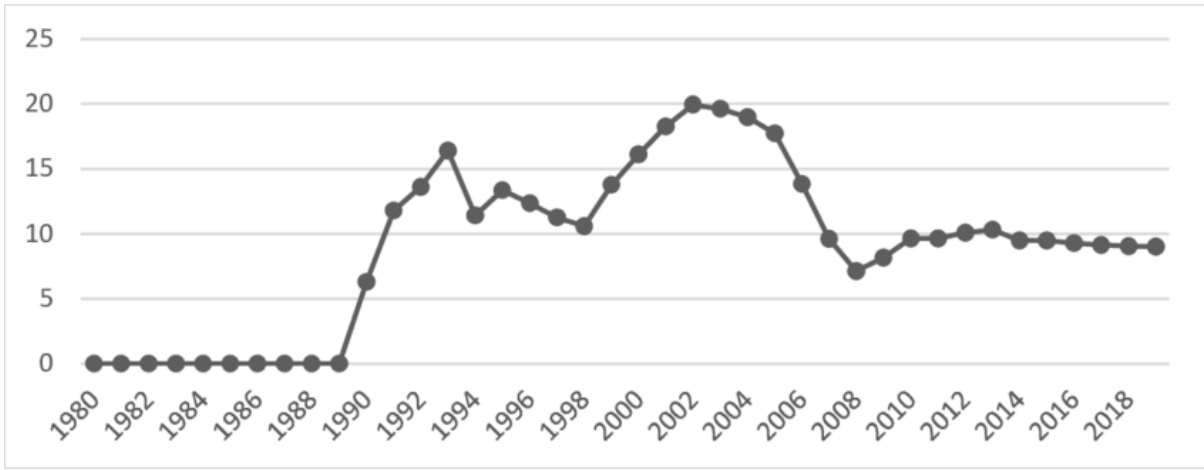
Polonya'da Ekonomik Gelişmeler

Polonya, ikinci dünya savaşı sonrasında planlı, merkezi ekonomik sistem ile yönetilmekteydi. Bu sistem, merkezi hükümetin aracılığı ile kalkınmayı hedeflemektedir. Polonya, 1986'da IMF ve Dünya Bankası üyelikleri ile birlikte piyasa ekonomisine geçişinde, uluslararası büyük kuruluşların üyeliği içerisinde yer alması büyük bir avantaj sağlamaktaydı (Gençay, İnceci, 2002, s. 147-148). Ayrıca ikinci dünya savaşı sonrasında Polonya dışında yaklaşık 12 milyon Polonyalı yaşamaktaydı. Polonya, Marshall yardımlarından faydalanamasa da diaspora yardımını almıştır. Bu yardım kapsamında, Polonya'da küçük ölçekli özel teşebbüsler niteliğinde şirketler kurulmuştur (Gençay, İnceci, 2002, s. 167).

Savaş sonrası dönemden itibaren Polonya'da planlı bir kalkınma hareketi ile sanayileşme süreci başlamıştır. Bu planlama mantığı çerçevesinde, *“kömür madenciliği, demir-çelik, metalürji, ağır makineler, metal konstrüksiyon, kimya sanayi gibi sanayi kollarına önem verilirken, sanayinin modern dalları olan elektronik, petro-kimya, hassas aletler sanayileri ile tüketim malları üreten sanayiler, hizmet sektörü ve tarımsal altyapı ihmal edilmiştir”* (Gençay, İnceci, 2002, s. 142). Polonya, 1970 yılında yeni kalkınma stratejisi altında birtakım ekonomik değişiklikler yaşamıştır. Bu yeni strateji Polonya ekonomisini dışa kapalı yapıdan çıkarmayı, ticaret ve sermaye hareketlerine serbestlik getirerek liberal yapıya kavuşturmayı ve tüketim malı üreten sanayilere daha fazla önem vermeyi hedeflemiştir (Lipton, Sachs, Fischer, & Kornai, 2022, s. 144). Bu ekonomik değişim ilk başta Polonya'nın büyüme oranlarını yükseltmiş olsa da petrol krizinin etkileri ile 1978-1982 yılları arasında Polonya'da da ekonomik kriz yaşanmıştır (Milanovic, 1991, s. 15). 1989-1991 arasında ise planlı ekonomik sistemin çöküşü ile Polonya'da ikinci büyük kriz yaşanmıştır.

Avrupa Birliği'ne tam üye olma yolunda entegrasyonu sağlamak amacıyla özelleştirmelerin yolu açılmış, bankacılık sektörünün gelişimi sağlanmıştır. Bu süreçte doğrudan yabancı yatırımın artışı söz konusudur. Özelleştirmeler “blok satış” ve “halka arz” şeklinde yapılmıştır (Gençay, İnci, 2002, s. 153). 1994 yılı ve sonrası itibariyle ihracat ve yatırımlara yönelik büyüme, enflasyonla mücadele ve kamu finansmanını iyileştirme amaçlanmıştır.

Şekil 1. Polonya’da işsizlik oranları

Kaynak: (Dobrzanski, Bobowski, & Chrysostome, 2022, s. 6118).

Polonya’da planlı ekonomi olduğu zaman şekil 1’deki istatistiğe göre işsizlik oranının sıfır olduğu görülmektedir. Herkesin iş sahibi olduğu ekonomik ortamın 1990 itibariyle değiştiği ve insanların işlerini kaybettiği görülmektedir. Geçiş süreci içerisindeki uygulamalarla, yüksek enflasyon, yüksek işsizlik oranı gibi birtakım sorunlar ortaya çıkmıştır (Çatalbaş & Yıldırım, 2008, s. 142-143). Ayrıca özelleştirme açısından yapılan gelişmeler ile yabancı yatırımcıların doğrudan katılımı ve özel teşebbüslerin sayılarının artırılması hedeflenmiştir (Çatalbaş & Yıldırım, 2008, s. 143). Dolayısıyla, sürdürülebilir bir pazar oluşumu sağlanması açısından piyasa ekonomisi önemlidir. Bu süreçte özelleştirmeler, bankacılık gelişmeleri, istihdam oranları, bütçe açıkları önce AB üyeliği süreci ile devamında da küresel ekonomiye uyum süreci ile hızlı bir değişkenlik göstermiştir.

2004 sonrası dönem itibariyle, özellikle muhafazakâr partinin yönetimi sürecinde neo-liberal politikalar eleştirilmiştir. 1989 sonrasında itibaren “bağımlı piyasa ekonomisi” modeli ile eğitilmiş ve ucuz iş gücü avantajı sayesinde yabancı sermaye yatırımlarının artışı söz konusu olmuştur (Akçay, 2021, s. 84). Fakat 2008 krizi ile birlikte neo-liberal ekonomik politikaların gerilemeye başladığı, bunun sebebinin de ekonomik milliyetçilik ile birlikte popülist sosyoekonomik politikalara dayanan yeni bir kalkınmacı politika gündeminin

oluştugu ifade edilmektedir (Appel & Orenstein, 2016, s. 326). Bu noktada amaç yabancı sermayenin varlığının azaltılması ile sermayeyi yerlileştirme çabasıdır. “2008 yılında Polonya bankacılık sistemindeki payları %70’i bulan yabancı bankalar kriz olduğunda Polonya’ya kredi vermeyi durdurmuş ve bu kredi çöküşü nedeniyle Polonya ekonomisinde hasar oluşmuştur. İkinci neden, bankacılık sektöründeki yüksek yabancı sermaye varlığının merkez bankasının yürüttüğü para politikasının etkinliği azaltmasıdır. Son olarak yabancı bankaların daha çok gelir getiren riskli kredilere yöneldiği ve özellikle hanehalkına döneminde yerli paranın değersizleşmesi sonrasında büyük sorunlar yaratabileceğini belirtmiştir” (Akçay, 2021, s. 87). Bu nedenle, muhafazakâr milliyetçilerin iktidarı süresince, Polonya’da yeni kalkınma stratejisi adı altında “ulusal kapitalizm” modeli inşası denenmektedir. Dolayısıyla, Polonya’da devletin ekonomide rolünü artırması post-neoliberalizmin göstergesidir (Akçay, 2021, s. 88).

Sosyal Alandaki Gelişmeler

İkinci dünya savaşından sonra Polonya’da sosyal alanlardaki değişim ilginçtir. Çünkü komünist sistem içerisinde 1989’a kadar, sonrasında da neo-liberal politikalar ile sistemsel değişimler içerisinde yönetilen Polonya’nın, birçok etkenin varlığı sayesinde kültürel ve sosyal yaşamını etkilediği görülmektedir. Dinin ve siyasi sistemin kültürü etkilediğini göz önüne alınırsa, cinsiyet eşitliğinden Avrupalılaştırma kavramına, eğitimden yasaklara, birçok sosyal alanda farklılıklar göze çarpmaktadır.

Cinsiyet eşitliği bağlamında komünist rejimin kadınları savaş sonrası dönemde mobilize ederek iş hayatına katılmalarını sağlamıştır (Polish Women Under Communism, 2022). Fakat ataerkil yapı, dinin kadının rolünü belirlemesi gibi sebepler ile birlikte kadınların, erkeklere oranla kazançlarının az olması eşitsizlik yaratmaktadır. Avrupa birliğine geçiş süreci ve sonrasında bu durumda değişiklik yaşanmamıştır. Çünkü kürtaj yasağı, eşcinsel insanların hakları kapsamında cinsiyet eşitsizliği sürmektedir. İş alanlarında kadınlar daha fazla iş sahibi oldukları görünse de eşitsizlik komünist dönem ile neo-liberal dönem arasında değişiklik göstermemiştir.

AB, Polonya’dan siyasi olarak liberalleşme ve demokratikleşme, ekonomide özelleştirme ile toplumda çoğulculuk ve bireyselleşme gibi başlıca değerleri hayata geçirecek bir kurumsal yapıyı tesis etmesini talep etmiştir (Uğur & Doğan, 2017, s. 32). Bu noktada “Avrupalılaştırma” kavramı talep edilmektedir. Üyelik sürecindeki bu kavram entegrasyonu sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Muhafazakâr sağ parti iktidarı “Avrupalılaştırma” kavramını, Polonya’nın değerlerine karşı olduğu noktasından eleştirmektedir.

2014 yılından itibaren Erasmus programı vesilesi ile Polonya'ya, Avrupa'dan ve üçüncü diğer ülkelerden gelen öğrenciler hem ülkeyi tanımaktadırlar hem de kültür etkileşimi ile bireysel gelişimlerini sağlamaktadırlar. Diğer ülkelerden gelen öğrencilere Polonya'daki yaşamı, eğitimi, sosyal etkinlikleri, tarihini, geleneklerini öğrenme fırsatı sunmaktadır. Bu durumun Polonyalı öğrencilerden, akademisyenlerine birçok noktada fayda sağlamanın yanında “Avrupalılaşıma” süreci içerisinde de bir katkısı olduğu belirtilebilir. Dolayısıyla, eğitim programları bakımından AB öncesi durumdan bir farklılık olarak “çeşitlilik” olmuş olsa da siyasi rejimin tutumu açısından cinsiyet eşitsizliği, LGBT bireylerinin hakları gibi birçok noktada AB ile çelişmektedir.

Polonya'da Göçmen Krizleri ve Yaşanan Gelişmeler

2015 sonrasında Polonya'da seçilen sağ kanat hükümeti olarak tanımlanan Adalet ve Hukuk Partisi (PiS) günümüzde de yönetime devam etmektedir. Partinin göçmen karşıtı politikaların meşrulaştırılmasına yönelik izlediği söylemler ağırlıklı olarak Orta Doğu ve Afrika topraklarından gelebilecek göçmen grupları ve bireysel göçmenleri karakterize etmek için tehdit unsurları olduğunu savunmaktadır. Bu bağlamda gelişen “biz” ve “onlar” söylemleri Polonya'da belirli kesimlerin mülteci/sığınmacılara bakış açısını göstermektedir. “Biz” söylemlerinde Adalet ve Hukuk Partisi'nin sloganları özellikle aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

- 1. “Polonyalı ailelerin güvenliği hükümetin önceliğidir. Polonyalılar eşit haklar ile birlikte sosyal adaleti hak ediyor ve bu nedenle kendi evlerinin efendisi olarak hissetmeleri gerekir. Polonyalılar barışı, istikrarı ve ekonomik ilerlemeyi hak ettikleri gibi özgürlük ve bağımsızlığı bu şekilde yaşayacaklardır. Biz özgürlük ve bağımsızlığı Hıristiyan mirasımızdan ve ulusumuzun yüzyıllardır bağlı olduğu değerlerden almaktayız. Biz bu değerlerin ve ulusal egemenliğimizin yanındayız. Başkalarından bu noktada emirler almıyoruz.*
- 2. Politik açıdan doğru olmak için özgürlüğümüzden ve güvenliğimizden fedakârlık etmeyi reddediyoruz. Mülteci/sığınmacı sorununu Avrupa Birliği'nin sınırları dışarısında çözülmesi gerekir. Avrupa Birliği'nin girişi engellenen her mülteci için 8 Milyon Euro ödemesini sağlayacak Avrupa Birliği Komisyonu Kararlarına karşıyız. Çünkü bu karar Avrupa Birliği'nin egemenliğini ortadan kaldıracaktır. Bizler buna karşıyız ve kendi ülkemizden sorumluyuz.*
- 3. Hıristiyanlar olarak diğer kültürlerle karşı saygı ve hoşgörülü olma bağlamında yetiştirildik. Bizler aynı saygıyı başka kültüre mensup kişilerden de istiyoruz. Bu nedenle kendi evimize kimi*

kabul edip etmeyeceğini belirlemek bizim hakkımızdır. Bazı kültürler ve değerler bir arada var olamazlar.

4. *“Çok kültürlülük” ve “kültürel zenginleşme” kavramları bağlamında dayatılan ucuz sloganları reddediyoruz. Yetkililerin gözyaşı dökmek yerine, Polonyalıların güvenliğini sağlamaları gerekir. Bizlerin asıl sorumluluğu halkımızın güvenle yaşamasını sağlamaktır. Bu bizim seçim sloganımızdı ve bu sözüümüzü de tutuyoruz” (Cap, 2018, s. 9-10).*

Adalet ve Hukuk Partisi'nin özgürlük, ekonomik istikrar, güvenlik, bağımsızlık ve Hıristiyanlık açısından söylemleri göç krizin konusunda Polonya Katolik Kilisesi ile bir politik ortaklık kurduğu bazı gözlemciler ifade edilmektedir (Krotofil & Motak, 2018, s. 97). Bu birlikteliğin oluşturduğu hegemonya, politik açıdan Polonya'nın göç krizi içerisindeki baskın ideolojisini temsil etmektedir. Burada politik birlikteliğin savunmuş olduğu “onlar” noktasında ise aşağıdaki söylemler öne çıkmaktadır:

1. *“Bencilce eşlerini, çocuklarını bırakıp kendi hayatlarını iyileştirmeye çalışan, ülkeleri için savaşmak yerine savaştan kaçmayı tercih eden, genç ve sağlıklı erkeklere hayır diyoruz.*
2. *Brüksel ve Stockholm'de yaşanan polisin giremediği bölgeler, haftada birkaç kez patlamaların yaşandığı, şeriat hukukunun Polonya hukukuna tercih edilerek yaşama dahil edildiği bölgeleri istemiyoruz.*
3. *Geçmişte göçmenlerin Avrupa'ya taşıdığı kolera ve dizanteri gibi hastalıkların yanı sıra parazitlerin yaşattığı sorunları unuttuk mu? Bu insanların kendi yapılarında bu tür parazitler tehlikeli olmayabilir ama Avrupa'da insanlar için tehlikeli olabilir” (Cap, 2018, s. 12-13).*

“Onlar” söylemi içerisinde göçmen karşıtı ağır ifadelerin kullanıldığı görülmektedir. Özellikle, bencillik, kargaşa, kanunsuzluk ve hastalık yayma ithamları Polonya'da ırkçılık bağlamında sloganların ne kadar ileriye gidebileceğini göstermiş bulunmaktadır. Biz ve onlar açısından ele alındığında göçmen karşıtı grupların baskın ideoloji içerisinde hegemonya oluşturarak politik gücü elinde bulundurduğu ifade edilebilir. Bu bağlamdan yola çıkarak Polonya-Belarus sınır bölgesinde yaşanan ve krize neden olan göçmenler konusuna gelmek gerekir.

BBC'nin haberine göre Temmuz 2021'de Belarus tarafından binlerce göçmen, Polonya'ya ulaşarak Avrupa Birliği sınırlarından geçmek için, Irak'tan, Suriye'den, Afganistan'dan getirilmiştir (BBC, 2021). *“Avrupalı liderler, Belarus cumhurbaşkanı Alexander Lukaşenko'nun yaptırımların intikamı ve Belarus muhalefetine yönelik acımasız baskısının eleştirilmesiyle motive olduğunu söylüyor. Diğer gözlemciler, AB ve diğerlerinden taviz çıkarmak istediğini düşünüyor. Polonyalı yetkililer göçmenlerin gelişine sert tepki*

göstererek, yardımın sınır bölgesinde sıkışıp kalanlara ulaşmasını engelleyen olağanüstü hal ilan ettiler. Yeni çıkarılan yasalar polisin iltica taleplerini görmezden gelmesine ve göçmenleri özetle Belarus'a geri göndermesine izin verdi. Hükümet ayrıca onları ülke dışında tutmak için yeni, Donald Trump tarzı bir sınır duvarını onayladı. Hükümete göre, bu yıl Ekim ayında 17.000 olmak üzere yaklaşık 30.000 sınır geçişi girişimi gerçekleşti” (The Guardian, 2021). Bu krizin Özen’in açıkladığı iki ayrı hegemonya tanımdan yola çıkarak, güç için hegemonya kavramı ile açıklanabilir olduğu görülmektedir. Güç için hegemonya, hegemonun gücünü maksimize edebilmek için uluslararası düzenin işleyişini etkileyebilmek ve bunu ekonomik faydaya dönüştürerek gücünü pekiştirdiği bir tanımı ifade eder (Özen, 2005-2006, s. 10). Dolayısıyla, Belarus’un hem Avrupa Birliği hem de Polonya ile yaşadığı bu kriz sonrasında göçmenlerin bir baskı unsuru olarak kullanılması ve bunun karşısında ekonomik ve siyasal kazanımlar elde edilmesi amacı güttüğü ifade edilebilir. Otoriter rejimlere sahip olan ülkelerin hegemonya oluşturduğu ve uluslararası sistemdeki diğer ülkelerin kurallarındaki açıklardan faydalanmak istediği görülmektedir. Bu krize benzer bir kriz olarak, Türkiye, Yunanistan ve Avrupa Birliği arasında yaşanan göçmen krizi örnek olarak gösterilebilir.

Bu noktada Polonya’da göçmen karşıtı görüşü en çok etkileyen nedenlerden biri olarak İslam karşıtlığı söylenebilir. İslam karşıtlığı üç temel seviyede incelenmiştir. Önyargının üç boyutu olarak açıklanması gerekirse, “onlar” olarak görülme aşaması ilk temel değerlendirme olarak ifade edilebilir. Önyargının ikinci boyutuna gelindiğinde “onlar” söylemi birinci değerlendirmede ortaya çıkan güvensizlik, çaresizlik ve karışıklıktan doğarak gelişen yabancı düşmanlığı veya İslam karşıtlığı olarak değerlendirilir. Önyargının bu çeşidi aslında Avrupa’nın ulusal kimliğine vurgu yapan bir ifadedir. Bu noktadaki önyargı artık kişisel duyguları içermesinden ziyade, ayrılıkçı hareketlere, göçmen karşıtı gösterilere, Müslüman olarak gösterilen kişilere, gruplara ve kamusal alandan Müslümanları kısıtlayacak saldırılara sebep olabilir. Önyargının üçüncü temel ifadesi en ağır bir şekilde ırkçılık kapsamına girmektedir. Bu ırkçılık özellikle İslam karşıtı ırkçılık olarak değerlendirilmektedir (Konopka, 2019, s. 34-35). Dolayısıyla 2015’ten bu yana yaşanan göçmen krizleri, islamofobi ile birleşerek, göçmen karşıtlığına ve toplumda huzursuzluğa sebep olmaktadır.

Polonya’da göçmen karşıtı söylemi destekleyecek türde haber yapan gazeteler incelendiğinde özellikle 2015 sonrasında iktidara geçen popülist sağ hükümet olan Adalet ve Hukuk Partisinin sloganları ile gazete haberlerinin birebir benzerlik taşıdığı görülmektedir (Konopka, 2019, s. 36). Tabii, 2015 sonrasında internet sitelerindeki anketlere göre nefret söylemi sadece islam karşıtı olmaktan kaynaklı olmadığı, LGBT bireyelerine, Roman ve Yahudilere karşı nefret söylemi de yaşanmaktadır (Sosnowska, 2016, s. 202). Sosnowska’ya göre,

Polonyalıların islam karşıtı düşüncelerinin temelinde yatan nokta, Müslüman bireylerin basında yansıtılan haberlerden kaynaklı nefret söylemine vardığı ifade edilmektedir.

Polonya’da tartışmaya sebep olan konular sadece göçmenler konusu veya islam karşıtlığı değildir. Otoriter sağ hükümetin, Katolik kilisesi ile birlikte hegemonya oluşturduğu sistem üzerinde, LGBTQ+ bireylerine ve insanların kürtaj hakkına karşı çıkarılan yasa ile toplumda tartışmalara yol açmıştır. Kürtaj yasağı tartışmaları 2020-2021 yılları içerisinde Polonya’da çeşitli protesto gösterilerine sebep olmuştur. Protestonun başlangıç noktası olarak bir kadının, doktorların kürtaj yapmaması sonrasında hayatını kaybetmesi sonucunda Varşova ile birlikte birçok şehirde hükümete karşı protestolar başlamıştır (Politico, 2021). Marta Lempart Polonya’daki protestoların organizatörü, *"Başka kimsenin ölmemesi için protesto etmeye devam ediyoruz. Polonya ’da yapılan kürtaj yasağı öldürüyor. Gerekli tıbbi prosedürler zamanında yapılmadığı için başka bir kişi öldü"* (Strzyżyńska, 2022). Kürtaj yasağı ile birlikte LGBTQ+ bireyleri ile alakalı düzenlemeler de yapan Polonya’da Jaroslaw Kaczynski’nin muhafazakâr partisi için açıklamaları, *"Polonya toplumuna yönelik tehditler kapsamında Orta Doğulu göçmenlerin Polonya'ya "parazitler" getirebileceğini söylemiş ve devamında tehdit olarak LGBT+ insanlardan ve ailelerin "iki anne veya iki babaya" sahip olabileceği Avrupa'dan geliyor"* (BBC, 2019) diye açıklama yaparak, göçmenler, LGBT+ ve kadın hakları konusunda sağ partinin ağır söylemler yaptığına örnek olabilir. Polonya Devlet Başkanı Andrzej Duda LGBT hakkında *"Ailemin nesli 40 yıldır komünist ideolojiye karşı mücadele etti ve LGBT gibi Komünizmden daha yıkıcı bir ideoloji için savaşmadılar. Ebeveynler çocuklarının cinsel eğitiminden sorumludur ve hiçbir kurumun ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme biçimine müdahale etmesi mümkün değildir"* (BBC, 2020) diyerek, hem kendisinin hem de partisinin cinsel eşitlik bağlamındaki görüşlerini ifade etmiştir. Bu noktalarda incelendiğinde, Polonya’da Adalet ve Hukuk Partisi’nin yanında Katolik kilisesi bir hegemonya oluşturmuşlardır. Bu düzeni kuran ve sistemin devamını sağlayan hegemonya karşısında ise feministler, LGBTQ+ bireyleri, göçmenleri destekleyen gruplar, muhalefet partileri ayrı bir hegemonya oluşturmaktadır. Bu kapsamda baskın ideoloji, iktidar ve kilise hegemonyasının hâkimiyeti üzerinde olması politik bir şekilde organize olunduğunu da göstermektedir.

Günümüzde yaşanan Ukrayna-Rusya savaşı dolayısıyla Ukrayna’yı terk eden insanlar Avrupa’ya geçebilmek için Polonya sınırına gelmiştir. Polonya’nın sığınmacılar konusunda Ukraynalılara geçiş imkânı vermiş ve bu durum Polonya’daki toplumun ortak paydada karara vardığı nadir konulardan birisi olmuştur. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’ne göre Polonya’ya giriş yapan 3.5 milyondan fazla insan söz konusudur (United Nations, 2022). Bu kapsamda tartışma noktası özellikle 2015 sonrasında Müslüman

mültecilere karşı yürütülen politika ile Ukraynalı mültecilere karşı yürütülen politikanın arasında farklar olmalıdır. Uzun vadede Polonya'daki göçmen karşıtlığı, Ukraynalı mülteciler için de sorun teşkil edebilir (Su, 2022). Polonya'nın sınırlarında yaşanan iki farklı mülteci krizi ve iki farklı sonuç bu bağlamda ırkçılığın olup olmadığı tartışmasını yaratmaktadır. Belarus sınırında yaşanan krizi, Belarus'un siyasi amaçlar için kullanıldığı öne sürülerek sınıra yığılan mültecilerin reddedilmesi veya geri itilmesi sonrasında Ukrayna sınırında savaştan kaçan mültecilerin Polonya'ya ve Avrupa Birliği'ne sığınabilmesi bir çifte standart olduğu anlamına gelmektedir. Polonya'nın Belarus sınırına yapmaya devam ettiği 380 Milyon Dolarlık duvar illegal geçişleri engellemek amaçlı yapıldığı ifade edilirken diğer yandan da Ukrayna sınırından mültecilerin Polonya'ya girmesi kamuoyu tarafından farklı algılanmaktadır (Washington Post, 2022).

Sonuç

Bu çalışma, başlangıçta Polonya'nın Avrupa Birliği üyeliği öncesi ve sonrasındaki ekonomik, siyasi ve sosyal alanları karşılaştırmalı bir analize tabi tutmaktadır. Siyasi bölüm, post-Avrupa Birliği döneminde sağ iktidarların başarısına dair bir genel bakış sunarak detaylıca incelenmektedir. Ekonomik bölüm, bankacılık sektörü, sanayileşme ve istihdam oranları gibi unsurları içeren AB öncesi senaryoyu, Avrupa Birliği sonrası dönemle karşılaştırarak özetlemektedir. Sosyal gelişmeler ise cinsiyet eşitliği/eşitsizliği, eğitim programları ve "Avrupalılaştırma" kavramını içermekte olup değerlendirilip tartışılmaktadır.

Sosyalizm ve neo-liberalizmin etkileri çerçevesinde değerlendirildiğinde, bir dizi sonuç ortaya çıkmaktadır. Örneğin, komünist parti yönetiminde baskılar yaşanırken, neo-liberal dönemde özelleştirmelerin getirdiği eşitsizlik sonucunda hem siyasi hem ekonomik hem de sosyal alanlarda olumsuzluklar yaşanmıştır. Neo-liberal politikaların yarattığı sonuçlar, muhafazakâr sağ partilerin toplumda destek bulmasına yol açmıştır. Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde, AB uyum süreciyle ekonomide canlılık yaşansa da istihdam ve borçlanma yoluyla eşitsizlik artmıştır. Sosyal alanlarda ise siyasi etki ve ideolojilerin yarattığı sonuçlar, cinsiyet eşitsizliğinin artmasına rağmen eğitim alanında gelişmeler yaşanmıştır.

2015 yılında iktidara gelen Adalet ve Hukuk Partisi'nin (PIS) uygulamaları ve düzenlemeleri, Polonya'da toplumsal ayrışmaya yol açmıştır. Göçmenlik meselesindeki "biz" ve "onlar" söylemleri, insan haklarına uygun olmadığı gibi uluslararası düzeyde de eleştirilmiştir. Partinin Katolik Kilisesi'nin isteklerine paralel adımlar atarak din kavramına sürekli vurgu yapması, ülke içinde de tartışmalara neden olmuştur. Kadınların kürtaj hakkının kısıtlanması ve LGBTQ+ bireylerin haklarının ihmal edilmesi, hem uluslararası kamuoyu hem de ülke içinde protestolarla karşılanmıştır. Bu süreçte, kadınlar kürtaj yasağına karşı iş bırakma eylemleri

düzenlemişlerdir. Sosyal sınıfların otoriter rejimle mücadelesi sırasında, PIS'nin Katolik Kilisesi ile işbirliği yaparak siyasi hedeflerini gerçekleştirmek için hegemonya oluşturduğu açıkça görülmektedir. "Biz" ve "onlar" söylemleri arasında ırkçılığa varan ifadeler, İslam karşıtlığını körüklemiş ve Polonya'da mülteci karşıtlığına yol açmıştır. Bu söylemler içinde Ukraynalı mültecilerin yer almadığı gözlemlenirken, söylemlerin daha çok İslam karşıtlığına odaklandığı belirtilebilir.

Son olarak, Polonya'da sağ kanadı temsil eden otoriter rejim, muhafazakâr oyları Katolik Kilisesi ile birleşerek korumayı hedeflemektedir. Bu amaçla, muhalefet, feminist gruplar, LGBTQ+ grupları ve insan hakları savunucularına karşı politik baskısını sürdürmektedir.

Kaynakça

- Akçay, Ü. (2021). "Polonya'da Otoriter Post-Neoliberalizmin Yükselişi", *Toplum Ve Bilim*, 68-97.
- Appel, H., & Orenstein, M. A. (2016). "Why did Neoliberalism Triumph and Endure in the Post-Communist World?", *Comparative Politics*, 48(3), 313–331
- BBC (2019), "Polish election: Leader targets gay rights as threat to society", [Erişim Tarihi: 06 12, 2022 <https://www.bbc.com/news/world-europe-49904849>]
- BBC (2020), "Polish election: Andrzej Duda says LGBT 'ideology' worse than communism", [Erişim Tarihi: 06 13, 2022 <https://www.bbc.com/news/world-europe-53039864>]
- Berman, S., & Snegovaya, M. (2019). "Populism And The Decline Of Social Democracy", *Journal Of Democracy*, 5-19.
- Bieler, A., & Morton, A. D. (2004). "A Critical Theory Route To Hegemony, World Order And Historical Change: Neo-Gramscian Perspectives In International Relations", *Capital & Class*, 85-113.
- Cap, P. (2018). "'We Don't Want Any Immigrants Or Terrorists Here': The Linguistic Manufacturing Of Xenophobia In The Post-2015 Poland", *SAGE*, 1-19.
- Çatalbaş, N., & Yıldırım, Z. (2008). "Geçiş Ekonomilerinde Bütçe Açıklarının Nedenleri: Polonya Ve Kırgızistan Örneği". *Sosyo Ekonomi*, 142-144.
- Dobrzanski, P., Bobowski, S., & Chrysostome, E. V. (2022). "Thirty Years Of Transition, Fifteen Years Of Membership In The European Union: Challenges Of Capacity Building In Poland", *Research Gate* [Erişim Tarihi: 09.11.2022, https://www.researchgate.net/publication/342639278_Thirty_Years_of_Transition_Fifteen_Years_of_Membership_in_The_European_Union_Challenges_of_Capacity_Building_in_Poland]
- Easton, A. (2019). "Polish Election: Leader Targets Gay Rights As Threat To Society". *BBC*, [Erişim Tarihi: 06 12, 2022, <https://www.bbc.com/news/world-europe-49904849>]
- Featherstone, K., & Radaelli, C. (2003). "The Politics of Europeanization: Theory and Analysis". *New York: Oxford University Press*. doi:10.1093/0199252092.001.0001.
- Gasior-Niemiec, A. (2003). "Traces Of Europeanization: Poland", *Polish Sociological Review*, 31-51.
- Gençay, İnci, S. (2002). "Avrupa Birliğine Üyelik Sürecinde Polonya Ekonomisi", *Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 137-141.
- Haeck, P. (2021). "Polish Protests Erupt Against Abortion Law After Woman'S Death", *Politico*, [Erişim Tarihi: 06 12, 2022 <https://www.politico.eu/article/poland-protest-abortion-law-death-woman/>]
- Harlan, C., & Zakowiecki, P. (2022). "Poland Builds A Border Wall, Even As It Welcomes Ukrainian Refugees", *Washington Post*, [Erişim Tarihi 06 13, 2022, <https://www.washingtonpost.com/world/2022/04/13/poland-refugees-wall-belarus/>]
- Karadeniz, D. (2020). "Sovyetler Birliği Ekseninden Avrupa Birliği Üyelğine: Doğu Avrupa", *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 1-21.
- Konopka, A. (2019). "'Us 'And 'Them 'In The Language Of Conservative Islamophobia. Referential And Predicational Strategies In Polish Right-Wing Press Discourse On The Migration Crisis In 2015" *Studia Humanistyczne Agh*, 33-

51.

- Kowalik, T. (2013). *Dayanışmadan İhanete Polonya'da Kapitalizmin Restorasyonu*. Çev: Barış Baysal, Ankara: NotaBene Yayınları.
- Krotofil, J., & Motak, D. (2018). “A Critical Discourse Analysis Of The Media Coverage Of The Migration Crisis In Poland”, *Scripta Instituti Donneriani Aboensis*, 92-115.
- Lipton, D., Sachs, J., Fischer, S., & Kornai, J. (2022). “Creating a Market Economy in Eastern Europe: The Case of Poland”, *JSTOR*.
- Milanovic, B. (1991). “Poverty in Poland”, *The World Bank*.
- Moskwa, M. (2022). “Ukrainian refugees arrive in Poland ‘in a state of distress and anxiety’”, *United Nations*, [Erişim Tarihi: 06 11, 2022, <https://news.un.org/en/story/2022/05/1119172#:~:text=With%20more%20than%203.5%20million,agency's%20spokesperson%20said%20on%20Friday>]
- Mudde, C., & Kaltwasser, C. R. (2019). *Popülizm: Kısa Bir Giriş*. (E. S. Türközü, Çev.) Nika Yayınevi.
- Özen, Ç. (2005-2006). “Neogramşiyen Hegemonya Yaklaşımı Çerçevesinde Güç ve Global Finans: Pax Britannica’daki Büyük Dönüşüm”, *Uluslararası İlişkiler*, 3-31.
- Roth, A. (2021). “Poland-Belarus border crisis: what is going on and who is to blame?”, *The Guardian*, [Erişim Tarihi: 06 12, 2021, <https://www.theguardian.com/world/2021/nov/09/poland-belarus-border-crisis-migrants-eu-explainer>]
- Shields, S. (2003). “The 'Charge of the Right Brigade': Transnational Social Forces and the Neoliberal Configuration of Poland's Transition”, *New Political Economy*, 8(2), 225-244.
- Sosnowska, K. G. (2016). “Islamophobia without Muslims? The Case of Poland”, *Journal of Muslims in Europe*, 190-204.
- Strzyżyńska, W. (2022). “Protests flare across Poland after death of young mother denied an abortion”, *The Guardian*, [Erişim Tarihi: 06 12, 2022, <https://www.theguardian.com/global-development/2022/jan/27/protests-flare-across-poland-after-death-of-young-mother-denied-an-abortion>]
- Su, Y. (2022). “Polish generosity risks hardening anti-immigrant sentiments towards Ukrainian refugees in the long term”, *The Conversation*, [Erişim Tarihi: 06 13, 2022 <https://theconversation.com/polish-generosity-risks-hardening-anti-immigrant-sentiments-towards-ukrainian-refugees-in-the-long-term-179161>]
- Taggart, P., & Szczerbiak, A. (2001). “Parties, Positions and Europe: Euroscepticism in the EU Candidate States of Central and Eastern Europe”, *Sussex European Institute*, 1-39
- Uğur, Ö., & Doğan, C. (2017). “Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Polonya Kamu Yönetimi: Avrupalılaştırmanın Etkisi”, *Assam*, 30-50.
- Uzgören, E. (2012). “Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri Ve Entegrasyon Teorileri: Gramsci’Ci Tarihsel Materyalizmin Literatüre Katkıları” *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 141-166.
- Women Under Communism (2020), “Polish Women Under Communism”, [Erişim Tarihi: 02.04.2022, <https://womenundercommunism.com/women-under-communism/>]
- Yazgan, H. (2012). “Bir Kavramsal Çerçeve Olarak “Avrupalılaştırma”: Kapsam, Gerekliklik ve Sınırlar”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 123-140.
- Yılmaz, Ö. (2021). “Sağ Popülizm Ve Faşizm Kavramlarının Karşılaştırmalı İncelemesi: Entegralistler Örneği”, *Usbad Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 182-216.